

“Апошні рамантык XX стагоддзя”

Да 80-годдзя з дня нараджэння
Мікалая Мікалаевіча Яроменкі,
народнага артыста
Беларусі і СССР

Іх называюць Яроменка-старэйшы і Яроменка-малодшы, бацька і сын, два Мікалаі, вядомыя, таленавітыя. Яны зняліся амаль што ў 50 кінафільмах кожны, а ў студцы Мікалая Яроменкі-малодшага “Сын за бацьку” сыгралі дуэтам. 27 лістапада 2001 г. у Мінску, на доме № 16 па вуліцы Максіма Танка, урачыста адкрыта мемарыяльная дошка ў гонар Мікалая Мікалаевіча Яроменкі – народнага артыста Беларусі і СССР, вядомага грамадскага дзеяча. Сюды, у гэты дом, прыязджаў з Масквы Яроменка-малодшы, каб спачыць душой. Цяпер тут жыве гаспадыня гэтай сапраўды унікальнай сям’і, удава, маці, народная артыстка Беларусі Галіна Аляксандраўна Арлова.

“Я пражыў вялікае жыццё. Ніякіх подзвігаў не здзяйсняў, але ў душы веру, што здолею пакінуць свой след, захаваўшы сябе чалавекам. Я больш аддаў людзям, чым узяў ад іх, і назаўсёды застануся верным гэтаму прынцыпу”, – гаворыў пра сябе акцёр. І гэта было сапраўды так. А цяпер людзі аддаюць яму – памяццю і пашанай.

Што вызначае шлях чалавека ў мастацтве? Ці існуе заканамернасць, якая абумоўлівае выбар акцёрскай прафесіі? Адназначна не адкажаш – маюць значэнне і спрыяльныя жыццёвыя абставіны, і адпаведныя ўмовы выхавання, і проста шчаслівы выпадак. Наўрад ці падлеткам Мікалаі Яроменка мог прадбачыць, што стане акцёрам. Нарадзіўся ён у Новасібірску, скончыў рамеснае вучылішча, рана пайшоў на завод, дзе працаваў токарам, потым паступіў у Новасібірскае ваеннае вучылішча. Вялікая Айчынная вайна ўнесла бязлітасныя карэктывы ў лёс юнака. Камандзір кавалерыйскага ўзвода Мікалаі Яроменка ваяваў на Калінінскім фронце, у 1942 г. у баях пад Вязьмай быў цяжка паранены, трапіў у фашысцкі палон і стаў вязнем штрафнога лагера для савецкіх афіцэраў у Штутгарце. Амаль што тры гады прабыў ён у лагеры ваеннапалонных, удзельнічаў у падпольнай антыфашысцкай арганізацыі. На чужой зямлі, далёка ад роднай Бацькаўшчыны, сустрэў светлы дзень Перамогі. Пасля вайны яшчэ некаторы час працаваў у Венгрыі, дапамагаючы рэпатрыраваць савецкіх грамадзян на Радзіму.

У снежні 1945 г. Мікалаі Яроменка прыязджае ў Беларусь і становіцца культасветработнікам, узначальвае Бешанковіцкі Дом культуры. У 1946 г. на аглядзе мастацкай самадзейнасці ў Віцебску Мікалая Яроменку заўважыў знакаміты майстар беларускай сцэны Аляксандр Ільінскі і запрасіў здольнага юнака вучыцца ў драматычную студыю пры тэатры імя Якуба Коласа.

Заняткі ў студыі, сустрэчы з цудоўнымі педагогамі і артыстамі П. Малчанавым, Ц. Сяргейчыкам, Л. Мазалеўскай, А. Ільінскім, А. Радзьялоўскай садзейнічалі раскрыццю таленту Мікалая Яроменкі, фарміраванню яго светапогляду, творчых адносін да працы. Менавіта ў студыі ён упершыню пазнаёміўся з сістэмай вядомага рэфарматара рускай сцэны К. С. Станіслаўскага, творчыя запаветы якога сталі вызначальнымі ў яго далейшай тэатральнай дзейнасці. Значна пазней, у 1976 г., Мікалаі Мікалаевіч у дыялогу з тэатразнаўцам А. Сабалеўскім, надрукаваным у газеце “Літаратура і мастацтва”, сфармуляваў сваё творчае крэда: “У межах рэалізму, як вядома, ёсць розныя творчыя кірункі. Што тычыцца асабіста мяне, то я з’яўляюся прыхільнікам псіхалагічнага тэатра. Лічу самым высокім з пункту гледжання яго магчымасцей і самым складаным з пункту гледжання творчасці”.

У 1948 г. Мікалаі Яроменка залічаны ў труп тэатра імя Якуба Коласа, дзе пачаўся яго самастойны шлях на прафесійнай сцэне. Творчы дыяпазон маладога акцёра быў вельмі шырокі. Ён стварае вельмі разнастайныя сцэнічныя тыпы і характары. Гэта героі твораў В. Розава і Ю. Чапурына, Д. Граніна і Г. Нікалаевай, С. Смірнова і П. Глебкі, М. Горкага і Л. Талстога. Аднак з такой стракатасці роляў у хуткім часе пачынаюць вызначацца асноўныя, у якіх акцёр скажа сваё важнае слова. Гэта, перш за ўсё, вобразы сацыяльных герояў, людзей па натуре цэльных, валявых, моцных духам, упэўненых у абавязковай перамозе добра над злом. У 1950 г. ён ужо сыграў Інсарова ў інсцэніроўцы па раманах І. Тургенева “Напярэдадні”, пазней у драматычнай пазме П. Глебкі “Святолі з Усходу” уасобіў вобраз рэвалюцыянера Азорыча, у “Бітве ў дарозе” паводле рамана Г. Нікалаевай паказаў бескампраміснага Бахірава.

"Апошні рамантык XX стагоддзя"

Працяг. Пачатак на с. 2 вкладки.

У 1955 г. Мікалаю Яроменку было прысвоена званне заслужанага артыста БССР. У 1959 г. яго запрашаюць у труп тэатра імя Янкі Купалы. Тут, у славытым калектыве купалаўцаў, для акцёра пачалося новае творчае жыццё. Больш за трыццаць гадоў М. М. Яроменка аддаў купалаўскай сцэне, тры з іх — у якасці дырэктара тэатра. Людзі ішлі ў тэатр "на Яроменку". Што можа быць больш высокай адзнакай акцёру? Грэкаў у "Ворагах" М. Горкага, Міканор у "Людзях на балоце" І. Мележа, Канстанцін Заслонаў у аднайменнай п'есе А. Маўзона, Вяршыла ў "Мудрамеры" М. Матукоўскага (Дзяржаўная прэмія Беларусі, 1988), Вышнеўскі ў "Даходным месцы" А. Астроўскага, Нікіцін у "Беразе" паводле Ю. Бондарова, Арнольд у "Жанчыне з мора" Г. Ібсена... Вяршыняй творчасці Мікалая Яроменкі сталі яго апошнія ролі — сэр Джон ("Касцюмер" Р. Харвуда) у тэатры імя Янкі Купалы і Бернард Шоу ("Мілы лжэц" Дж. Кілі) у Тэатры-студыі кінаакцёра. Апошні ў жыцці акцёра спектакль "Мілы лжэц" адбыўся за тры дні да яго смерці — 27 чэрвеня 2000 г.

Кінематограф таксама яркая старонка ў творчай біяграфіі Мікалая Мікалаевіча, які прынёс акцёру вялікую папулярнасць. У кіно ён лічыў сябе вучнем такіх вядомых савецкіх кінарэжысёраў, як У. У. Корш-Саблін і С. А. Герасімаў. На рахунку Яроменкі-кінаакцёра паўсотні мастацкіх і тэлевізійных фільмаў, сярод якіх "На-

перадзе круты паварот" (следчы Радзевіч), "Першыя выпрабаванні" (настаўнік Тадорык), "Людзі і звяры" (савецкі афіцэр Аляксея Паўлаў), "Масква — Генуя" (белагвардзейскі афіцэр Русанаў), "Запомнім гэты дзень" (эсэр Ясень), "Іван Макаравіч" (бацька хлопчыка Вані), "Крушэнне імперыі" (рабочы-рэвалюцыянер Ваўлін) і інш. На Першым нацыянальным фестывалі беларускіх фільмаў, які праходзіў у 1997 г. у Брэсце, Яроменка-старэйшы атрымаў Гран-пры за лепшую мужчынскую ролю і за вялікі ўклад у беларускае кінамастацтва.

Шмат часу ў Мікалая Мікалаевіча забірала актыўная грамадская праца. Ён кіраваў Беларускай тэатральнай аб'яднаннем (1976—1987), Саюзам тэатральных дзеячаў Беларусі (1987—1992), з 1992 г. быў прэзідэнтам Беларускай канфедэрацыі творчых саюзаў і культурных фондаў, у апошнія гады жыцця кіраваў Саветам прэзідэнцкага фонду матэрыяльнай дапамогі маладым талентам, быў сенатарам беларускага парламента, лідэрам беларускай інтэлігенцыі. У 1996 г. ён быў узнагароджаны медалём Ф. Скарыны. "Апошнім рамантыкам XX стагоддзя, які шчыра верыў, што свет можна змяніць да лепшага", назваў Мікалая Яроменку народны артыст Беларусі Уладзімір Гасцюхін.

К. Дз. Варанько, *вядучы бібліяграф
Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі*